

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Cursus studiorum monasticorum, sive series sublimium disciplinarium - Cod. Ettenheim-Münster 99-110

Logica s. ars cogitandi - Ettenheim-Münste 101 - Philosophia eclecticica

Cartier, Gallus

[S.l.], [18. Jahrh.]

Caput 2dum

[urn:nbn:de:bsz:31-110938](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-110938)

224. necessario contineatur; et rursus omnem
idea clara et distincta certitudinem ex ipsi-
us Dei cognitione repetendam docet: Signi-
dem arbitratur, nos nulli idea clara et dis-
tincta fidem debere, nisi prius certo Deum
existere teneamus, p.

210.

Caput 2um

De Methodo Synthetica.

Synthesis sive Methodus Syntheti-
ca, aut Methodus compositionis est ea, qua
veritas inventa congruo modo et ordine
aliis exponitur, vel materia quadam seu
argumentum pertrahitur. In qua qui-
dem Methodo non sicut ac in Analysis fit
semper a notioribus ad minus nota progres-
sus: sed in Analysis res primo Speciatim
expenditur, ut ad communes notiones
fiat progressus; in Synthesi vero gene-
ratim primum, deinde speciatim res con-
siderantur. Si enim de speciebus prius
ageretur quam de genere, cum speciei
notitia citra generis cognitionem habe-
ri nequeat, locupletius generis natura expli-
canda foret, quotiescumque de specie ali-
qua esset tractandum, quod molestiam
et confusionem pareret, et ordini, quem
querimus, prorsus adversaretur. Metho-
dus ergo Synthetica ab Analytica differt,
sicut descensus montis ab eiusdem
montis ascensu; sive iter, quo a mon-
tis cacumine ad valem descenditur, ab
illo ipso, quo a valem ad montis cacumen
pertingitur.

211.

Verum ut perfectum exemplar
Syntheticae Methodi ob oculos ponatur,

prima
Hic
pag. 23

id à Geometris est repetendum: nam multi 225.
bi res accuratiori ordine pertractantur,
nec solidioribus demonstrationibus mu-
niuntur, quam in ipsorum libris.

Tria verò prestare solent Geome-
trae, ut apertum obtineant. 1° Voca-
bula omnia, quibus utuntur, definiunt,
ne ubi in ipsis ambiguitas relinquatur.

2° Quaedam axiomata seu notio-
nes communes, quas nemo in dubium revo-
care possit, adhibent. 3° Propositio-
nes omnes demonstrant vel ope defini-
tionum et axiomaticum, quae solo na-
turali lumine percipiuntur; vel aliarum
propositionum, quae per istas definitio-
nes et axiomata fuerunt comprobata: ex
quibus saepe consetaria, seu corollaria,
ut vocant, deducunt. His tribus proinde
continetur perfecta demonstrandi ratio.

Demonstratio igitur definitur ab 212.
ipsis, ratioinatio, vel ratioinationum
series constans ex praemissis necessario ve-
ris, hoc est, vel per se evidentibus, vel
per alias propositiones jam probatis, ex
quibus necessario vera inferitur conclusio.

Est, inquam, ratioinatio vel ratio-
inationum series: nam raro admodum
contingit, ut demonstratio unica ratio-
inatione, aut syllogismo absolvatur.
Deinde constat ex praemissis necessario
veris, id est, quarum veritas vel aet-
per se, ut in axiomaticis; vel per alias
prioribus jam probata est, ut in aliis propo-
sitionibus cernitur; ex quibus necessario
vera deducitur conclusio.

Duplex autem praecipue distingui solet
 Demonstrationis species, altera à priori et
per causam; altera à posteriori et per effectum.
 Demonstratio à priori est ea,
 quâ effectus per causam, proprietas per essen-
 tiam seu naturam, denique consequens
 per antecedens clarè ostenditur. De-
 monstratio à posteriori est ea, quâ causa
 per effectum, natura per proprietates aut
 functiones; antecedens demum probatur
 per id, quod ex ipso consequitur.

Ut igitur argumentum aliquod seu
 materia, vel scientia accuratè, et secun-
 dum Syntheticae Methodi leges pertractetur,
 observanda sunt octo sequentes regulae, qua-
 rum prima et secunda definitionibus con-
 veniunt; tertia et quarta axiomatis;
 quinta et sexta sunt argumentatio-
 ni propriae; septima et octava ad Me-
 thodum ipsam referuntur.

Regulae Definitionum.

1^a Ut nullus terminus relinquantur
obscurus, aut ambiguus; sed quilibet de-
finiatur.

2^a Ut termini, qui in definitio-
nibus adhibentur, sint omnibus noti, vel
prius explicati.

Mirum est, quàm multa inanes
 et tamen pertinacissima Philosophorum,
 praesertim Scholasticorum, disputatio-
 nes sola nominum seu terminorum de-
 finitione sopiri possint, ut controversias
 Scholasticas exploranti evidentissime pa-
 tebit. Quare has duas Definitionum re-
 gulas altè animo infixant velim, quibus
 cavillationes omnes sunt odio.

Regula Axiomatum.

224.
214.

3.^a Ut unum adhibeatur axioma,
quod non sit evidentissimum.

4.^a Ut id evidens habeatur, quod
mediocri attentione rerum esse agnositur.

Axioma autem, vel Effatum, seu
Pronuntiatum, aut Notio communis dici-
tur propositio aliqua ailibet attendenti
manifesta: v.g. Impossibile est, ut idem simul
sit, et non sit; Omne totum est majus sua par-
te, p. Dummodo enim harum propositio-
num terminos aliquis intelligat, minimè eis
opossum denegare potest: quia in ideâ clarâ
et distinctâ Subjecti sic comprehensum vi-
det attributum, ut hoc ab illo divali nullâ ra-
tione queat. Sed cavendum diligenter, ne
multa, quæ vulgò tanquam certa circumfe-
runtur axiomata, paulò levius admittantur:
cujusmodi sunt vulgò trita in Scholis: Nihil
est in intellectu, quod prius non fuerit in
Sensu: A privatione ad habitum non datur
regressus, p. Hæc enim et alia ejusmodi
generis non pauca, citrà novum examen
non sunt accipienda. Certe supra part. i.
c. i. pag. 37. ostendimus, prius vulgare axio-
ma falsum esse.

Regula Demonstrationum.

215.

5.^a ut omnes propositiones, quæ ali-
quam obscuritatem involvunt, accuratè
probentur ope Definitionum, quæ præ-
cesserunt; aut axiomatum, quæ con-
cessa sunt; aut propositionum, quæ jam
antecâ fuerunt Demonstrata.

6.^a Ne quis ambiguitate termino-
rum abutatur, sed Definitionibus, per quas
explicantur, Temper inhereat.

Dum hæc Demonstrationum regu-
la observantur, non tantum convini-

228. tur ipsa mens, sed etiam quodammodo idu-
minatur: id est, non tantum certo rem
esse, sed etiam, cur ita sit, clarè ac distinctè
intelligit.

Sunt enim aliquæ demonstrationes,
quæ mentem quidem sic convincunt, ut eis
resistere non possit: quales sunt ea, quæ ex
alienis, non propriis materia. subjecta argu-
mentis, aut rationibus petuntur; vel ex ali-
quo impossibili aut absurdo, quod sequeretur,
si res aliter foret, ac esse statuitur. Sed ea
demonstrationes animum non illustrant;
nec omnino quietum ac tranquillum red-
dunt. Nam quod videat aliquis rem quam-
piam aliter esse non posse, ac nunc est, non
planè sedatur sciendi cupiditas, quæ tenetur.
sed aliquid ultra expetit, claritatem nempe
quæ norit, cur res ita sit: hicque esse debet
scientia, ac demonstrationis locus præci-
uus.

216.

Regula Methodi.

7^a Ut res, quantum fieri potest,
ordine naturali pertractentur, sumpto
semper à generalioribus, et simplicioribus
exordio; et exposita prius generis natu-
ræ, quam ad singulas species descendatur.

8^a Ut unumquodque genus in suas
species, quodlibet totum in suas partes,
et quævis difficultas in omnes suos casus
quantum id obtineri potest, distribuatur.

Hisce postremis duabus regulis in-
serta sunt hæc verba, quantum fieri po-
test: nam aliquando accidit, ut vel prop-
ter humanae mentis angustias, vel ob præ-
scriptos ei, quæ tractatur, disciplinae limi-
tes, summo jure observari nequeant. Sic
tamen eas quisque sibi ante oculos pone-

re debet, ut nunquam ab illis, nisi summa 229.
necessitate, aut majori emolumento ductus,
discedat: Siquidem earum observatione id
semper consequimur, ut quae aliunde fasti-
dium ac molestiam ablatura essent, sine
tadio, summoque cum juvenilitate ac faci-
litate addiscantur.

Atque has quidem regulas praescri-
bit Logica iis omnibus, qui disciplinis dum-
taxat naturalibus dant operam: Sed in gra-
tiam nostri, qui ad sacrum Theologiae stu-
dium, atque ad tractanda Christianae fidei
mysteria aspiramus, necnon paulatim
nos comparamus, pauca insuper, quae se-
quuntur, axiomata subjicere placet, ut
eorum subsidio, quinam sint Philosophiae
ac Theologiae limites, quid alterutri propri-
um sit, quid utrique commune, facilius
intelligere valeamus.

Axioma Primum.

217.

Finite mentis non est infinitum
posse comprehendere.

Aliud est quidpiam cognoscere, aliud
comprehendere. Omnis comprehensio est
cognitio, non vice versa. Cognitionem di-
cimus, quae quidpiam novimus; nosse au-
tem possumus etiam clare et distincte
id, quod non omnino comprehendimus.

3 v.g. Novunt omnes, Deum esse ens infini-
te perfectum; haecque Dei cognitio clara
est et distincta, quia Deum ab omnibus
aliis rebus sic discernit, ut minime cum
illis confundi possit. At solus Deus seip-
sum hasque perfectiones comprehendit,
id est, cognoscit, quantum ipse hasque
infinita perfectiones cognosci possunt.

230. in hoc enim vera comprehensionis ratio consistit: mens vero creata tot ex his perfectionibus percipere non potest, quin plures adhuc in infinitum per totam aeternitatem ipsi supersint cognoscenda, p. Igitur de natura mentis finita est, ut infinitum comprehendere nequeat, licet infinitum clarè et distinctè percipiat.

218.

Axioma secundum.

Non ideo perspicua neganda sunt,
quod obscura animo comprehendere nequeant.

Nemo, v. g. inter Logicos negat istud principium, Quae sunt eadem uni tertio,
seu, quae non distinguuntur ab aliquo tertio,
sunt eadem inter se, seu, inter se non distinguuntur; licet cum his, quae de SS. Trinitate credenda proponit Ecclesia, clarè à nobis conciliari non possit: etenim Pater et Filius in Deo non distinguuntur à naturâ seu essentiâ divinâ, et tamen Pater ac Filius inter se distinguuntur. Similiter ratione naturali non concipimus, quomodo integrum Christi corpus sub minimâ hostiae partinella contineatur; neque id cum insitâ nobis ideâ corporis naturalis conciliare valeamus: sed certum nobis esse debet, plura fieri posse à Deo, quam mens nostra comprehendere queat. Unde cum à nobis petitur ratio mysteriorum divinarum, quae intelligentiam nostram superant, nihil aliud respondendum est, quam ita nobis à Deo revelatum fuisse, cuius vis et cogitationes immensum distant à vis et cogitationibus nostris, quemadmodum ipse nos docet Isaia c. 55. v. 8. Neque proinde ea scrutari fas est, quae Deus altò consilio nobis occultare voluit. Nam Proverborum c. 25.

v. 29. dicitur: Qui scrutator est Majestatis,^{231.}
opprimetur à gloria.

Axioma tertium, 219.

In iis rebus, quae rationem humanam
superant, equissimum est, ut intellectum nos-
trum auctoritati divinae subjiciamus: idque
ratio ipsa naturalis persuadet.

Nam, ut observat S. Augustinus,* fi-
dem ipsam aliqua semper antecedit ratio,
vel clara et distincta perceptio: neque enim
Deo revelanti assensum preberemus in iis,
quae rationem superant, nisi ipsa ratio id
aequum esse persuaderet, tum quia Deus
longè plura potest efficere, quam nos men-
te capere valeamus; tum quia ad eum bonus
est et perfectus, ut nec fallere nos possit,
nec falli. Inare merito ipsius auctoritati
mentem nostram subjiciamus in iis, quae à
nobis attingi non possunt: idque ita à no-
bis fieri debere rationis naturalis ostendit.

* Ep. 120. alias 222.
n. 3. alias c. i.

Auctoritas verò divina residet in
Eclesià Catholicà à Christo Domino fun-
data et suo Capiti Romano Pontifici con-
juncta et subjecta, quae doctrinam suam
tum ex Sacris sive Veteris, sive Novi pro-
phetarum Testamenti Scripturis, quas homi-
nes Divinò Spiritu afflati exararunt; tum
ex Sacra Traditione à Christo per Aposto-
los eorumque Successores ac Discipulos ad
nos transmissa desumit; et cui auxilium
speciale promisit ipse Christus, ut in erro-
rem nunquam labatur, sed sit colum-
na et firmamentum veritatis, prout
illam vocat S. Paulus*. Sicut etiam Salvator
Apostolos suos, et in eorum personà, om-
nes ipsorum Successores alloquitur: Ecce

* Ep. 1. ad Timoth. c. 3. v. 15.

* Matth. c. ult. v. 28. circa finem.

Ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad
 consummationem saeculi. Et ad Simonem

* *ibid.* c. 16. v. 18.

Petrum, et in eius personâ, ad omnes ipsius
 successores Romanos Pontifices, ait: Tu es
 Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclē-
 siam meam; et porta inferi non prevale-
 bunt adversus eam.

* *Luc.* c. 22. v. 32.

Et iterum ad eundem*
 rogavi pro te, ut non deficiat fides tua. Et ali-

* *Joan.* 14. v. 16.

bi* ad Discipulos suos: Ego rogabo Patrem, et
 alium Paracletum dabit vobis, ut maneat
 vobiscum in aeternum, Spiritum veritatis.

Ecclēsia ergo, qua est Sponsa Christi
 sub ipsius vicariō Romano Pontifice tanquam
 visibili Capite suo, ipsius Spiritu regitur,
 nec proinde errare potest in fide; sed quid-
 quid circa fidem defecit, non quidem no-
 vos fidei articulos condendo, verum consti-
 tutos magis explicando, id tanquam certa
 et inconvulsa veritatis oraculum est haben-
 dum. Quis enim esset finis controversiarum
 fidei in explicando praesertim Scriptura-
 rum sacrarum sensu occurrentium, nisi
 visibilis adesset Index, cujus autoritate
 remoto omni erroris periculo, dirimerentur?

Verum haec non errandi prerogativa,
 quam in Romano Pontifice et Ecclēsiâ
 Catholicâ quilibet fidelis agnoscere debet,
 in iis tantum versatur, quae ad fidem pec-
 tant, non in reliquis. Unde questio-
 nes juris, quibus quaeritur, quid credendum
 sit, aut quomodo agendum? putâ, quis sit
 Scripturarum sensus? Quo animo legi de-
 beant, p. vel facta revelata, quibus Chris-
 tiana fides quovunque modo nititur, ut
 quot sint Libri canonici in sacris Bibliis, p.?
 haec iudiciō certō, et ab omni errandi formi-
 dine liberō determinat Summus Pontifex,

vel Ecclesia. Sed aliter res se habet in quas 333.
tionibus facti: nempe cum facta non sunt
revelata, nec fidem nostram respiciunt:
etenim circa ea donum non erandi mini-
mè sive Romano Pontifici, sive Ecclesia
sunt concessum; nisi hujusmodi quæstiones
facti ita cum juris quæstionibus sint
connexæ, ut indò pacto ab eis divelli possint.
Idque communiter docent, quicumque sunt
in sacra Theologia probè eruditi.

Axioma Quartum.

220.

Articulus Divina fidei est sententia,
aut propositio divinitus revelata.

Undè si quoddam antecedens sit de fi-
de, non tamen id, quod aliquis ex eo collige-
re se putat, pari ratione pertinet ad fidem.
Quare, cum ex hoc fidei articulo, quem Apos-
tolus Paulus innuat his verbis: Unus enim * 1. Timot. 2. v. 5.
Deus, unus et mediator Dei et hominum ho-
mo Christus Jesus p. colligunt Aatholici,
invocationem Sanctorum esse fidei con-
trariam, et irrita reddere Christi Mediato-
ris merita, consequentiam negamus.
Nam Scimus, unum esse Deum in tribus
personis, Patre, Filio, ac Spiritu Sancto:
Scimus Deum esse mundi auctorem, hoc
est, rerum visibilium et invisibilium,
corporalium et incorporalium Creatorem,
Scimus primum hominem seu Adamum,
postquam ab eo conditus fuit, minimè ipsius
mandato fuisse obtemperantem: Scimus
post primi parentis peccatum, quotquot
ex eo progeniti sunt homines, tanquam
ex depravato stirpe vitium contraxisse,
quod Dei hominis, seu Filii Dei incarnati
Sanguine eluendum fuit. Igitur post
Christum solum, seu Filium Dei incar-

natum, tanquam per verum Mediatorem
 Dei et hominum accessum habemus ad Deum;
 nec quidquam a Deo nisi per Christum, Jesum
 postulare debemus. Unde Ecclesia Catholica
 suas orationes per Christum Dominum sem-
per concludit. At quamvis unicus sit Media-
 tor proprie dictus, nempe Mediator redemp-
tionis, Christus homo Deus: Nec enim aliud
nomen est sub coelo datum hominibus, in
quo oporteat nos salvos fieri, ut habetur
Act. Apost. c. 4. v. 12. plures tamen dii pos-
 sunt Mediatores intercessionis, nempe Sancti
 omnes, qui non quidem per se ipsos, aut meri-
 tis duntaxat propriis gratiam nobis impetra-
 re valent, nedum conferre; sed tanquam
 amici Dei a nobis invocantur, ob commu-
 nionem, qua inter omnes Sanctos, sive qui
 adhuc sunt in via, sive qui sunt jam in
 patria, intercedit; ut nobis obtineant
 a Deo per merita Christi, qui Caput est
 Ecclesiae, cuius Sancti omnes sunt membra,
 eam gratiarum et donorum effusionem,
 qua indigemus, ut ad salutis portum, caele-
 stemque patriam perveniamus. Haec est
 fidei Catholica Summa, cui perperam per
 consequentias, malasque cavillationes et
 Sophismata contradicunt Aetholici. vid.
 Concil. Trid. sep. 25. De advocat. Sanctorum.

Axioma Quintum.

Facta sensibilia multorum testi-
um oculatorum diversa nationis, factionis
ve testimonio, diversis temporibus confir-
mata, tam certa haberi debent ab unoquoque,
quam si propriis oculis fuissent explorata.
 Nam in questionibus facti certi-
 tudo omnis ex huiusmodi testium ocula-

torum turbā petitur, De quorum Testimonio,^{235.}
ut ait S. Augustinus*, in hoc duntaxat rerum
genere minimè dubitandum. Nec sanè immeri-
tò, cum eos omnes, præsertim si natione, Reli-
gione, aliave quâlibet ratione dissentiant,
communis consiliò ad Stabiliendum mendaci-
um conspirasse, minimè suspicari liceat.

* Ep. 147. aliàs 112.
num. 9. aliàs in
prooemio Epistola.

Sed in questionibus Juris, in quibus
agitur de eo, quòd circa materiam quamdam
sentiendum est,

Est turba semper argumentum pessimi
ut post Cuiusdam Byrum observat Seneca*: Nam
præcipitatione et præjudiciò maximè abripi-
tur. Undè idè Aristotelis lib. 2. Topicorum
c. 2. Loquendum ut multi, sentiendum ut
pauci, scilicet cum de jure agitur, non autem
de factò. Et Berrius Satyrâ primâ
..... Non siquid turbida Roma
Elevet, acedas; examine improbum in illâ
Castiges trutinâ.

* lib. de vita beatâ
c. 2.

Hoc postremum axioma ad defen-
denda, quæ in Religionis nostræ gratiam
patrata legimus, miracula, sacramque
Traditionem propugnandam maximè
est comparatum: adeo ut et ipsum, et
quæ idè præcedunt, quibus præcipua
Scientia, ac fidei discrimina continen-
tur, ad hujusmodi rerum cognitionem
nos ducant, quas si re plurimum nostrâ
interest: neque proinde de illis tacendum
fuit in Logicâ, cujus finis est tradere
regulas, quibus veritas inveniri, ac in-
venta distinctè et ordinatè possit ex-
plicari.

Die 16. Octob. 1771. soll nicht
gelesen werden.